

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תקפ"ח | פרשת תצוה | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

פניני הלכה

הנפטר ביום האם צריך להקפיד לקבורו קודם השקיעה

נצטוונו בתורה (דברים כ"א-כ"ב) וכל יהיה באיש חטא משפט מות והומת, ותלית אותו על עץ. לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא וכו' ולא תטמא את אדמתך אשר ה' וכו' ונתן לך נחלה.

וכת' הרמב"ן (פ"ב על התורה שם) ולא תטמא את אדמתך - על דעת רבותינו איננו טעם בלבד, בעבור שלא תטמא את אדמתך, שא"כ יהיה מותר בחוצה לארץ, אבל הוא לאו שני. והנה המלין התלוי או אפי' המת בארץ עובר בשני לאוין ועשה, ובחוצה לארץ בעשה ולא תעשה א'. ומן הלאו הזה קבר יהושע מלכי כנען ביומן. ותנן (סנהדרין מו.) כל המלין את מתו עובר בלא תעשה, עליו. ובגמ' (מג.) הלינו לכבודו לשמע עליו עיירות (פרש"י לזון אסירה להספידו), להביא לו מקוננות, להביא לו ארון ותכריכים אלו מתו עובר בלאו. ותניא במס' שמחות (ר"ש פ"א) כל המלין את מיתו הרי זה מנוול, אם לחפור לו קבר או להביא לו תכריכין, או כדי שיבואו קרוביו ממוקם אחר, מלינו ואין בכך כלום.

וכן נפסק בטור (יו"ד סי' שניי) אסור להלין המת, ואם מלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכים ומקוננות מותר. ובשו"ע (שם) הוסיף לדינא דברי הגמ' והב"י וכת' או כדי שיבואו קרובים או להשמיע עיירות.

מראשית הפס' דאמר "לא תלין נבלתו על העץ", נר' בפשטות שיש אסור להלין המת בליה. אולם מסופו דאמר "כי קבור תקברנו ביום ההוא" נראה דצריך לקבור באותו יום שנהרג, דהיינו קודם הלילה. ואכן ברמב"ם במנן המצוות (עשה ר"ל) כתב - שנצטוונו לקבור הרוגי ב"ד ביום שיהרגו, והוא אומר ועלעל כי קבור תקברנו ביום ההוא, ולשוון הספרי כי קבור תקברנו מצוות עשה, וה"ה בשאר המתים, כלומר שיקבר כל מת מישראל ביום מתו. [אולם לגבי הל"ת סתם וכתב במנן המצות (ל"ת ס"ו) הזהירנו מעובד התלוי לזון על עצו]. וגדולה מזו מבואר בדברי הרמב"ן על התורה הנזכרים לעיל דאיסור לאו זה הוא אפי' במת גוי, דהרי ביאר דמש"ה קבר יהושע מלכי כנען ביומם.

איברא דמסתיות הטור והשו"ע שכתבו "אסור להלין את המת", נראה דכל האיסור דוק במלינו בליה. ומסתיות דברייהם נראה דאין עשה לקבור [ע"כ פ"ה סתם מת] קודם שקיעת החמה.

ומצינו ברמב"ם (תשובה ש"י) דנשאל על מה שמכו שימות המת בחצי היום ואין קוברין אותו על חצי הלילה, ה"ה דאין בזה משום כבוד המת. והשיב דכל לינה האמורה בתורה אינה אלא כל הלילה, הלכך ה"ה קרא דלא תלין נבלתו על העץ נמי אינו עובר בלאו עד שלילתו כל הלילה עד הבוקר. ומי"מ מצות עשה לקבור כל הרוגי ב"ד ביום ההוא. דדוקא לגבי הרוגי ב"ד איכא לאו ועשה, אבל גבי מתו אין שם אלא לאו בלבד. וכן תמצא שלא הזכירו בתלמוד ולא בפוסקים אלא כל המלין מתו עובר בלאו, ולא הזכירו מצות עשה דלקבורו באותו היום. ע"ש. והביא דבריו בכנה"ג (שיירי כנה"ג סי' שניי).

ואכתב צ"ע מדברי סנהדרין בספר המצוות. איברא דיעו' ברמב"ם בהל' סנהדרין (פ"טו ד"ה) דכתב - ומצות עשה לקבור כל הרוגי ב"ד ביום היתגון שנאמר כי קבור תקברנו ביום ההוא. ולא הרוגי ב"ד בלבד אלא כל המלין את מתו עובר בלא תעשה. הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו. ע"כ. ויש לדייק בלשון כהרדב"ז דהעשה היא דוקא בהרוגי ב"ד, משא"כ הלאו. וכבר ציין הרדב"ז בדבריו ברמב"ם זה [אלא דזה ממש היפך דבריו בספר המצוות].

אולם בגינת ורדים (יו"ד כלה"ה סי' ק"ג) יצא לחלוק על הרדב"ז, והעלה דמדמי בבלתו י"ש איסור הלנה. והוכיח דבריו מהספרי (פ"ק א"ה) שיש איסור להלין על העץ וגו', לא תלין נבלתו על העץ מצוות ל"ת, כי קבור תקברנו ביום ההוא מצות עשה, כיצד עושין לו ממתינים לו עד שחשיכה (ר"ל סמוך לשקיעה, כמבואר בסנהדרין ובשו"ע מ.ו.), ותולין לו ומתירים אותו מיד, לאו עובר בל"ת שנא' לא תלין נבלתו וכו'. ע"כ. דמוכח מינה דמ"ע ול"ת שניהן גבול א', ומ"ע האמורה כאן היא לקבורו ביום ההוא עצמו קודם שקיעה, ומיד כשעבר על העשה הרי עובר נמי על הל"ת.

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר להשתמש בשבת בברי מים שיש בהם מערכות סינון

א. ברירת פסולת שהוא מגוף המשקה. ב. ברירה במים או שאר משקים צלולים. ג. איסטניס. ד. לסנן עבור אסטניס. ה. יש רק שינוי טעם ע"י הסינון. ו. טעם ההיתר דסינון מים עכורים / לכלוך המצטבר בסנן הספוגי. ז. נתינת מים על שמרים / תלית משמרת בשבת. ח. המים מתכנסים יחד עם הפסולת.

פתיחה

מצויים בזמנינו סוגים שונים של מערכות סינון לטיהור מים המותקנות בצנרת הביתית, בברי מים וכדו'. מערכות סינון רגילות יש בהם מסנן מכני המסנן חלקיקי לכלוך המצויים במי ברז. בין מערכות סינון ישנה מערכת הנקראת "אוסמוזה ההפוכה", המורכבת משתיים - שלש כוסות גדולים שבתוכם יש מינים שונים של מסננים דרכם עוברים המים. בראשונה ישנו מסנן הנקרא סנן ספוגי "פוליפרופילן" שתפקידו להסיר לכלוך גס שבמים כגון חול וחלודה. בכוס השנייה יש מסנן בלוק פחם פעיל עטוף ברשת צפופה פנימית וחיצינית המנטרל חומרים אורגניים, כלור וטעמי לוואי, במסנן זה פעמים הפחם מתפרר בתוך הרשתות מה שיוצר ג"כ תערובת של פירורי פחם בתוך המים. יש מערכות המכילות גם מסנן מפחם גרגירי המתערכים במים. מסנן פחם גרגירי מצוי בד"כ במכשירים המיועדים לאנשים הזקוקים לרמת סינון גבוהה מטעמי בריאות וכדו', ומסנן פחם דחוס מצוי בברי מים רגילים. הפחם המתערב במסנן בשלשה השמים יוצאים דרך המסננת הנמצאת ביציאה מהמסנן, יש מערכות שבנויות למסננין הנ"ל יש ממברנה המכילה כדוריות "סיליפוס" המטהרות את המים העוברים דרכה ומפחיתות את כמות האבנית שבהם. ויש לדון אם מותר להשתמש במערכות סינון בשבת כי ע"י ברירת החומרים המים טובים יותר לשתיה. ואף אם נימא שאין איסור כה"ג, אכת' יש לדון בזה כי לאחר שימוש ממושך במערכות אלו בסנן הספוגי מצטבר חול וחלודה אשר נעצר בסנן ומכלוך את המים החדשים שנכנסים לתוך הספל שבו נמצא הספוג, ולפעמים אף שוהים שם עד שצורכים מים נוספים שאז מסתננים דרך הסננין עד שהמים נקיים לגמרי. וכמו כן יש לדון בזה מחמת הפחם המתערב במים במסנני פחם.

א. ברירת פסולת שהוא מגוף המשקה

איתא בשבת ק"ט ע"א אמר זעירי ונתן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש, אבל עכורין, לא. ועי"ש שהקשו ע"ז דנתן רש"י אומר טורד אדם חבית של יין, יינה ושמריה ונתן לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש, ותירצו שם בשם זעירי, דבין הגיתות שנו, ע"כ. ופרש"י טורד - מערבב. בין הגתות שנו - שכל היינות עכורין ושותין אותן בשמריהם, הלכך אין כאן תיקון דבלאו הכי משתתי. משמרת - שמסננין בה שמרים. כיון דמשתתי הכי - שראוי לשתותו כמו שהוא בלא סינון.

והמאירי (שם ד"ה נתן) כתב דמאחר ששתייתם ראויה בלא כך אין מעשיש כלום במקום שאין שם מלאכה.

והראב"ם (פ"ה פ"ה ה"ד) כת' ד"ן מגתו כ"ז שהוא תוסס טורף חבית בשמריה ונתן לתוך הסודרין, שעדיין לא נפרשו השמרים מן היין יפה יפה וכל היין כגוף א' הוא, וכן החרדל וכל כיוצא ב. והר"ן (נז' ו"א ה"ה) הביא מירוש רש"י וכת' דאי נמי כהרמב"ם. ומשמע מלשונו דלא פליגי בזה. והטור (ס"ה ש"ט) כת' דבשעת הגיתות שדרך לשתות היין עכור קצת יכול ליתנו עם שמרים במסנת. ויש נפ"מ בין הטעמים דלרש"י שכת' הטעם דבזמן הגיתות לא חשיב ברירה כי רגילות העולם לשתותו כך א"כ בזמן שהעולם מקפיד אסור, משא"כ להרמב"ם י"ל דאף כה"ג שרי, כי סוף סוף גוף א' הוא. ומ"מ להרמב"ם מותר רק בסודר ולא דמשמרת. והשו"ע (ס"ה ש"ט) פסק בדעה ראשונה כה"ג דאף במשמרת שרי, ושוב הביא דעת הרמב"ם ד"ן מגתו לז זמן שהוא תוסס מותר לתתו בסודר. וכת' הט"ז (ס"ק פ"ה דלרמב"ם) בחומץ דג"כ דרכו להשתמש ממנו אפי' אם הוא עב, אין לאסור בסודר א"כ הוא עב הרבה שאין ראוי כלל להשתמש בלא סינון. אלא דעי' במ"ב (ס"ק מ"ג) שהביא כפירוש רש"י, אבל כה"ל (ד"ה ויין) הביא כפירוש הרמב"ם. ומשמע דס"ל כבי' הטעמים הלכה. ועי"ש בבה"ל שהביא דברי הט"ז אליבא דהרמב"ם. ועי' באול"צ (ח"ב פ"א אות ט) שכת' דכיון שכל דבר שראוי לאכילה אף בלא סינון מותר לסננו בשבת במסנת, מותר לסנן במסנת דייסה או חלב תינוקות שיש בהם גושים. אולם אם התינוק קטן ואינו יכול לאכול את הגושים בשום אופן, אין לסנן עבורו את הדייסה, ע"כ.

ב. ברירה במים או שאר משקים צלולים

ועי"ש בשבת דף קל"ט ע"ב דנתן דתנן מסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית. ופרש"י את היין - מפני הקמחים שקורים ייניש (מיני פטריות המופיעות ב"ן). בסודרין ובכפיפה מצרית - העשויה מצורי דקל. כפיפה - סל, ע"כ. ואמרו שם בגמ' אמר זעירי נתן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש, אבל עכורין לא.

וכת' הרשב"א (ד"ה ומסננין) דהא דתנן דמסננין יין בסודרין פירוש יין עכור, דא"א לפרש שמרים דהא יין קנתי, ואע"פ שעושה בשנינו (דהרי אינו מסנן במשמרת שהוא כלי המיועד לכך) כיון שהוא בורר גמור אסור, וכן א"א לומר יין צלול דא"כ אפי' במשמרת שרי כזעירי, אע"כ ב"ן עכור מיירי, דכיון דאפשר למשתייה הכין אין כאן משום בורר כיון דמשני קצת ומסננין בסודרין שרי. והביאו המגיד משנה (פ"ה ה"ה) וכת' דבצלול אף במשמרת מותר. ומי"מ הא דשרי בעכור היינו באין בו שמרים כלל, דאם יש בו שמרים אפי' בסודרין וכפיפה היה אסור, ע"כ.

וכהרשב"א כת' הר"ן (שם ד"ה מתנין), ועי"ש (ד"ה ונמצא) שכת' דנמצא פסקן של דברים ד"ן שהוא צלול דרובייהו דאינשי לא קפדי ביה כלל מותר לתת אותו אפי' לתוך המשמרת כדי שיהיה צלול ביותר, אבל יין שהוא עכור קצת ואפשר דמשתתי הכי, ומיהו רובייהו דאינשי לא שתו ליה הכל, בסודרין וכפיפה שרי דאיכא שינוי, ובלבד שלא יעשה גומא ושלא יגביה מקרקעיתו של כלי טפח (שלא יהיה משום עשיית אהל), אבל לתוך המשמרת דליכא שינוי אסור ויין שהוא עכור לגמרי ולא משתתי הכי כלל אפי' בסודרין וכפיפה אסור, ע"כ. וכת' הב"י שכן נראה מדברי רש"י, עי"ש.

אבל הרמב"ם (פ"ה ה"ד) כת' דמסננין יין שאין בו שמרים או מים צלולין בסודרין ובכפיפה מצרית כדי שיהא צלול ביותר. וכת' הב"י (ס"ה ש"ט) דמשמע דס"ל דמשמרת כיון דמצי אתי בה לידי חיוב חטאת אפי' מים ויין צלולין אסור, ויין או מים שאינן צלולין אפי' בסודרין אסור גזירה אטו משמרת, ומשמרת דזעירי ודרש"יג לאו משמרת ממש קאמרי אלא מותר לשמרו קאמרי. אולם הט"ז (ט"ז דחה פירוש הב"י וכת' דלדעת הרמב"ם הא דאמר זעירא נותן אדם יין צלול לתוך המשמרת היינו צלולים ביותר ואין בו כלל שמרים ואינו משמרו אלא בשביל קסמים או שום דבר שנפל לשם, בזה דוקא מותר משמרת, ע"כ.

ועי' בטור (ס"ה ש"ט) שכת' ד"ן או מים שלא צלולין יכול לסננין במשמרת ואין כאן משום בורר. וכת' הב"י (אות ו ד"ה ויין) דשרי דוקא היכן דאין כאן תיקון כלל דכולהו אינשי שתו ליה הכי, ואינו מסננו במשמרת אלא מפני קצת קסמין וקשין שבתוכו אי נמי כדי שיהא צלול יותר ודלא כהבנת הר"ן הנ"ל. ועי"ש שכת' דלרמב"ם אין היתר כלל לסנן במשמרת. והשו"ע (פ"ה פ"ה) סתם כה"ג ושוב הביא דעת הרמב"ם. נמצא דס"ל לעיקר כה"ג, וכ"כ הפמ"ג (א"א ס"ק י"ג). וכ"כ הא"י (אות פ') דהכי קיי"ל כי כן דעת רוב הפוסקים.

וכן המ"ב (ס"ק מא) כת' דהלכה כדעה א'. ועי"ש (ס"ק לז) שכת' דצלולים מקרי כל שהוא לשתות כך בלי סינון לרוב בני"א, ויש מחמירין (הב"ח) דדוקא כשכולם יכולים לשתות כך ואין מסננין אלא כדי שיהיו צלולין ביותר. ומי"מ כת' שם (ס"ק מב ושע"ה"ז שם) טוב לחוש לרמב"ם כשהמים עכורים קצת, כי מצינו עוד ראשונים דס"ל כהרמב"ם, ע"כ. וכת' המ"א (ס"ס"ק י"ג) דכלים העשויים לברירה דינם כמשמרת הואיל ומיוחדים הם לכך. וכן פסק המ"ב (ס"ק מח).

ויצא ג' חילוקי דינים בזה: א' רובא לא קפדי כלל, רק משמר שיהא יותר צלול וכדו', שרי אפי' במשמרת. ואם המים עכורים קצת טוב לחוש למחמירים בזה. ב' רובא קפדי ואפשר לשתות ע"י החכק, במשמרת אסור, בסודר מותר, היכא דליכא משום מלבן. ג' לא משתתי כלל, אף בסודר אסור. וכ"כ הפמ"ג (מ"ז ס"ק ה) והדב"ש (על ה"ט"ז ס"ק ה). ויש שאין איסור לסנן מים המצויים בברזים אף בכלי מיוחד לכך כי מים אלו ראויים לשתיה אף ללא סינון. ואף שמחמת הסינון טעם המים משתנה ומשתפר אכתי רובא דעלמא לא קפדי ע"ז כלל ושרי.

ג. אסתנים

אלא דיזש לעיין במי שאסטניס וללא סינון נמנע לחלוטין משתיית המים האם אסור לו לסננס, דהרי לרובא דעלמא המים ראויים. ועיי' **בפמ"ג** (סי' שיש מ"ז ס"ק י) שכתב' דלאיטטניס ווא"א למשתי הכי, אפשר אף דרובא לא קפדי כלל לא אמרינן בטלה דעתו, ולדידיה אסור, וצ"ע, ע"כ. **והגינת ורדים** (אוי"ח כ"ג ס' ס"י ג) נקט דקפידא מחמת איטטנסיות חשיב קפידא. **והבה"ל** (על סעי' י"ד ה"א הו"א) הביא דברי **הפמ"ג** דאפשר דבכה"ג הוי בורר (והשמטי הצ"ע). וכן פסקו **הגריש"א זצ"ל בקובץ תשובות** (ע"ט). **ובאיל משולש** (פ"ו הגה נז) כת' **בשם הגריש"א והגרי"ק זצ"ל** דבכה"ג אין איסור אלא מדרבנן. ועיי' בסמוך משי"כ בענין ברירה שאינה ניכרת.

ד. לפעם עבור אסתנים

ועיי' **במהר"ם שטיק** (אוי"ח ס' קלד ד"ה ומכ"ט) שכתב' דמי שאינו נזהר לשתות בלא סינון ואש לסנן עבור מי שנוהר שלא לשתות מים שאינם מסוננים, כשם שרשאי לסנן לעצמו בכה"ג, דהרי חזי' לוי בלא סינון ולא גרע מהאי דסי' שיי"ט סעי' י', ואפי' אם מצוה לו מי שנוהר לסנן אין אני יודע בו איסור משום אמירה דהוי שבות דהרי קיי"ל בסי' רס"א סעי' א' **ובמ"א** (שם ס"ק ז) דרשאי לומר בכה"ג היכא דמותר לאחרינא כעין האי דאינה מיכל אכלו, אפי"ה לא סמכתי לעשות מעשה בזה, ע"כ. והובא **בשש"כ** (פ"ג הגה קסח). ולפי דבריו י"ל דמי שאינו אסתני רשאי לסנן עבור אסטנים.

ה. יש רק שינוי טעם ע"י הסינון / ברירה שאינה ניכרת לעיין

והנה מהסוגיא הנ"ל משמע דעד כאן לא פליגי הראשונים אלא היכן שיש פסולת במשקה, האם אזלינן בתר רוב דמשתתי הכי או לא (וקיי"ל לקולא), אבל היכן שאין פסולת כלל אלא מסנן מרכיבים שבמים שאינן נראים לעיין ועיי"ז משפריס איכות וטעם המים י"ל דלכו"ע אין כאן ברירה כלל, דלא גרע מגוף א' דשרי לכל הדעות כני"ל וכמו שנבאר עוד להלן, ואף למי שהוא איטטניס נ"י דאין כאן ברירה כי היכן דאין פסולת ניכר אין כאן תיקון וק"וו בכה"ג שהפסולת אינו נ"י לעיין אדם כלל, וזה עדיף מהא דאיתא לקמן בענין שפיכת מים לתוך השמרים דלא חשיב בורר היין מתוך השמרים כי הם נטפלים מיד למים ולא חשיב, ומבואר דהיכן שאין כאן הפרדה ניכרת אין כאן בורר והי"ח כאן שהפסולת אינו נראה לעיין. ובדרך זה מצנינו בסי' שיי"ט סעי' י"ד **ובמ"א** (ס"ק טו) דהיכן שהפסולת אינו ניכר אין משום בורר. ובדרך נקט **הגרשז"א זצ"ל** (שו"תן שלמה סי' שיש ס"ק כג) דכל שלא ניכר הברירה שרי. וכן פסק **הגר"ק זצ"ל** (ארחות שבת פ"ג הגה לח) דאין משום בורר משום שהפסולת אינה ניכרת במים. וכן מצאתי **בשש"כ** (פ"ג הגה נח והגה קפא) בשם **החזו"א**. וכן פסק **בקובץ תשובות** (ח"א ס' לז). ולפי"ז י"ל דאף לאיטטניס שרי בכה"ג.

ו. טעם ההיתר דסינון מים עבורים / לבלוף המצטבר בסנן הספוגי

ויש לעיין בטעם ההיתר לברור מים כשעכ"פ רובא דאינשי לא קפיד, האם הטעם בזה כי כך **זרננס של המים להיות מעורב בהם פסולת** וחשיב כגוף א' וידכרו של **הרמב"ם** לדלעי ועל כן אין כאן תיקון עיי' הוצאת הקיסמים או דלמא משום שהמים ראויים לשתיה כמות שהם והפסולת אינו חשוב ועל כן אין כאן תיקון, ונפ"מ בזה בפסולת שאין דרכו להיות מעורב במים ואעפ"כ עכ"פ רוב בני"א שותים או משתמשים הכי, דאם נימא כהצד השני אין משום בורר משא"כ לפי צד הראשון.

ועינ' **בט"ז** בס"ק ט' שכתב' שאם נפל "ישום דבר" למים וכדו' מותר לסננס אף במשמרת אפי' **הרמב"ם**, משמע שאף דברים שאין הדרך להמצא במים אין בהם משום בורר כיון דמשתתי הכי, וכהצד השני שכתבנו לעיל. ותעד **שהרמב"ם** כתב' סברא של גוף א' רק בענין יין בזמן הגותות ולא בהנ"ל, ועיי"כ כי אף מה שאין הדרך ליפול אם נפל לא חשיב פסולת כיון שהמים סוף סוף ראויים למה שמיעודים לרוב או לכל בני"א ועיי"כ אין כאן תיקון. [ומשי"כ **הט"ז** (ס"ק יג) בענין זבוב שנפל למשקה דיש בו משום בורר היינו כי מחמת המאסיות רוב העולם נמנעים מלשתות כך, משא"כ בקיסמין שלא נמנעין מחמתם מלשתות את המשקה].

מעתה אתי שפיר מה שלכאוי קשה על דין זה דמאי שנא הכא דאם אינו רוצה את הקיסמים מ"מ לא חשיב בורר כשעכ"פ רובא דאינשי לא קפיד, ומאיךד בענין ברירת אוכל מאוכל אף שכל א' ראוי לכל העולם אלא שעתה אינו רוצה לאכול א' מהם קיי"ל בסעי' א' דחשיב תיקון. ועיי' הנ"ל ניהא דמשקה כיון שראוי לשתיה על אף הקיסמין ממילא אין כאן פסולת אלא אוכל בלבד דהפסולת בטל למאלכ והוי דבר א', דהרי דנים על המים גופא האם אעפ"י שיש בהם פסולת ראויה לשתיה ועל הצד שהם ראויה ומשתתי הכי אין כאן תיקון, משא"כ באוכל מאוכל דיש כאן ב' מאכלים שכל א' חשוב לעצמו ועיי"כ אין זה בכלל מאכל א' אלא שנים נפרדים ויש כאן "התערובת" וממילא בזמן שמקפיד על א' מהם יש פסולת ואוכל כן כאן תיקון.

שו"ר **באגלי טל** (בורר סעי' ד ומרקד ס"ק ז) שכתב' לחלק מהא דשני מינים, דשאני יין שהשמרים מעורבין עם היין יפה והכל גוף א' שראוי לשתותו לא חשיב פסולת כלל. **והגרשז"א זצ"ל** (שש"כ פ"ג הגה קעג) נקט דהטעם בזה כי קיסמים דקים אינם חשובים לעצמם כלל ולכן כל שרוב בני"א שותים היין עם הקיסמין הרי הם בטלים, אבל שני מינים שכל אחד חשיב לעצמו יש משום בורר אעפ"י דמתאכלי הכי. וזה כדרכינו הנ"ל. ובדרך זה נקטו **האול"צ** (ח"ב פלי"א הגה י"ד ה"א אבל) **והגר"ק זצ"ל** (חוט שני ח"ב ע"ג צ"ד ד"ה והא). ולפי"ז היכן שיש קצת בלכוך שרינו רגיל להיות במים כגון מחמת הסנן ספוגי וכדו', אם משתתי הכי, אין בו משום בורר. מיהו היכן שלולי הסינון אנשים ימנעו מלשתות אסור לסננס. אלא שבני"ד שמא קיל לפי ויכמו שנבאר.

ז. נתינת מים על שמרים / התקנת מסננת בכרזים

תנן **בשבת** (ק"לט): ונותנין מים על גב השמרים בשביל שיצולו. ופרש"י ונותנין מים - בשבת, על גבי שמרים התונים במשמרת מבעוד יום. כדי שיצולו - שיהו צלולין לזוב. וכן **הרי"ף** (נז: ברייתא) **והרמב"ם** (פ"ח ה"ח) הביאו דנותנין מים ע"ג שמרים בשביל שיצולו.

וכן פסקו **השו"ע** (סעי' ט) דאם נתן בה שמרים מער"ש, מותר ליתן עליהם מים כדי שיתורו צלולים לזוב. וביאר **הלבוש** (ע"ט) דיכול ליתן עליהם מים בשבת כדי שיתורו צלולין מן הקמחים יזיזו היין שבהם, שאין בנתינת מים משום בורר, שהמים צלולין הם ואין בהם דבר שצריך לברור מים כו', **שאין בבורר משום מלאכה אלא בדבר שרוצה לתקן אותו לאכילה או לשתות עיי' ברירה זו**, וכאן אין בו תיקון לשתיה דבלאו הכי יכולין לשתותו, ע"כ. **והרע"ב** (שם פ"כ מ"ב ד"ה נותנים) פירש שעושה כן כדי שיוזב יינם.

ועיי' **בפמ"ג** (מ"ז ס"ק ז) שכתב' שמשמע **מהרע"ב** הנ"ל שיש בשמרים יין ווא"א להם לזוב מחמת שהם בעים ביותר, ונותן מים כדי שיוזבו המים עם היין. ועיי"ש שהקשה עיי' דהוה גורם לבורר, ויישב דאפשר דמשום קושיא זו פירש **הלבוש** (נ"א ט) באופן אחר והיינו דרוצה בשמרים שלא יהיו עם קמחים (דדרך הוא ששמרים בלי יין מעלין קמחים), וכה"ג לאו בורר הוא דהוי פסולת מפסולת, ע"כ. וכשקושיית **הפמ"ג** הקשה **האג"ח** (מרקד ס"ק ח). ועיי' **בשבת השבת** (מ"ב) מה שתמה על תירוצו של **הפמ"ג**. אולם **המ"ב** (ס"ק לג) כתב' **כהרע"ב**, וכתב' דהטעם שאין איסור בנתינת מים כי המים צלולים הם ואין בהם דבר שצריך לברר מהם. אלא דאכתי צ"ע אמאי אין כאן ברירה בהפרדת היין שבשמרים, וכקושיית **הפמ"ג**. וי"ל דהוצאת יין מהשמרים לא חשיב בורר מחמת שמיד מתערב היין במים והוא נותן טעם במים ומיד טפל אליו, וחשיב כחלמון הבא לתת חזותא בחרדל דמיד טפל הוא לחרדל, עיי' **בה"ל** (סי' שיש ע"ג סעי' ג ד"ה הוי לפניו וכזו), וה"ה כאן.

ועיי' **בחזו"א** (סי' נד ד"ה ואפי') שיצא להתיר ע"פ זה שימוש במסנן המותקן בברז אפי' כשכבר נתקבץ הרבה בו חול כיון דהמים התקלחין עיי' הגדס בפתיחת הברזא הם מים צלולים אע"ג שאין הם מתערבים עם החול וחוזרין ומסתננים אין זה מלאכת בורר, ואפשר שאין החול מתערב כלל עם המים אלא החול נכבש ועומד במקומו ואינו מתערב, ע"כ.

ה. המים מתכנסים יחד עם הפסולת

אלא צ"ע האם בני"ד שייך היתר זה כי המים לפעמים אינם נפרדים מהפסולת בכח אדאם אלא נכנסים ומתערבים עם הפחם או עם הפסולת "שווהים" במקום עד שימוש הבא הגורם זרימה חדשה של מים.

ונראה דאין בכה"ג שרי כי י"ל דטעם ההיתר בהא דנתנית מים בשמרים הוא כי העירוב אינו אלא ארעי ועומד להיפרד, ועל כן שיהיו המים והשמרים יחד, אפי' לזמן ארך מחמת ריבוי השמרים, אינו נחשב ית'תערובת", וה"ה בני"ד כי העירוב אינו אלא ארעי ועל דעת להפרידו דהוא רק חלק מתהליך טיהור המים. ואדרבה י"ל דבכה"ג עדיף מהא דמשמרת כי בידו להפריד המים מהפסולת כשירצה משא"כ במשמרת שאין הדבר תלוי בו כי המים נוטפים מאליהם. ועוד י"ל דבני"ד חשיב פסי"ר דלא היכפת ליה כי אין לו ענין בהוצאת מים המעורבים בפסולת אלא במים חדשים שעוברים דרכו בשעת פתיחת הברז. ועיין. (ולפי יסוד הנ"ל נ"י דאין משום בורר בהוצאת שקית תה אף כשמטפטפט וניחא ליה בזה, כי דמי להא דנתינת מים על השמרים דשרי כי בכה"ג אינו חשיב תערובת כי המים באים רק להוציא את טעם התה ואינו חשיב תערובת, ועיי' **בשש"כ** (פ"ג א"ת סד) (דד"ק).

מסקנא דדינא

א' אין איסור לסנן מים המצויים בברזים וכדא' אפי' בכלי מיוחד לכך ואף כשמחמת הסינון טעם המים משתנה ומשתפר כי הם ראויים ללא הסינון. ב' מי שהוא אסטניס וללא סינון נמנע לחלוטין משתיית המים, אסור לו לסננס, ואעפ"י דלרובא דעלמא המים ראויים, אלא שאם הסינון מחומרים שלא ניכרים לעיין כלל שרי אף לאסטניס כי אין זה בכלל ברירה. א"א היכן דאסור לאסטניס לברור יש מצדדים להתיר לאחרים לסנן ועבור. ג' מערכת סינון הנקראת "אוסמוזה הפוכה" המצויה בברי מיס וכדו', שהמים מתערבים תוך המערכת הסינון עם לכלוך או פחם ושוב מסתננים (עיי' בפתיחת המאמר), יש שאסרו שימושו בשבת ויש שהתירו, ונראה עיקר כהמתירים.

והברכ"י (וי"ד סי' שני"ז) הביא דברי שניאם, וסתם ולא הכריע ביניהם. אולם **במהז"ב** ציין לדבריו באוי"ח סי' תקכ"ו, ושם כתב דאין ראיה ברורה מן הספרי דלא כהרדב"ז, די"ל דהכי פ"י אם לא עשה כן שקברו ביום ההוא אלא הלינו עובר בל"ת. וכמו שר"י מהרמב"ם בהל' סנהדרין (פס"ו ה"ח) דכתב וואם לן עוברים עליו בל"ת, וכן סיים שם אלא כל המלין את מתו עובר בלא תעשה, דמשמע דוקא לן בסתם לינה שהוא כל הלילה עובר בל"ת. ופטט לשון הרמב"ם נראה כהרדב"ז.

ואמרת **בספרי** לפנינו איתא נ"יא וואם ל"י, במקום "וואם לאו", וגי' זו מתיישבת היטב עם מ"ש הברכ"י לבאר בדברי הספרי כמשמעות הרמב"ם.

אולם **המג"א** או"ח סי' ע"ב (ס"ק ב) על **השו"ע** דאין מוציאין את המת סמוך לק"ש, דכתב - מ"מ נראה דיש להקל בשל ערבות, כמ"ש תלמידו ר' יונה (א:). דאם לא יקברנו היום יעבור על בל תלך. וכת' שם **הרע"ק"א** דאפשר דבדקדוק כתב כן, דאף אם יקברנו בלילה עובר בבל תלוי במה דמלין מקצת הלילה. וציין לדברי הגינת ורדים דחלק על הרדב"ז.

ובמשנ"ב (ס"ק י) כתב' נמי, דאע"ג דמסתימת לשון השו"ע משמע דכן חזין בקי"ש של ערבית, לדינא הסכימו האחרונים להקל בשל ערבית, לפי שאם לא יקברנו היום יעבור על לא תלך, ואף שיוכל בלילה לקוברו אחר שיקרא קרי"ש ויתפלא, עכ"פ יעבור על משי"כ כי קבור וגוי אין לא יקברנו קודם שקה"ח.

אלא דמסתמא השו"ע דלא חילק בין ק"ש של שחרית לק"ש של ערבית מהאי טעמא, אע"ג דנחית לחלק בזה בב"י מטעם אחר, יש מקום להוכיח כדברי הרדב"ז, דליכא עשה בסתם מת, וכסתימות השו"ע ביו"ד דלא הזכיר אלא לאו דבל תלך.

ויעו"ר **בחמ"א** (מצבת משה ס"ח) דכתב' דאם מת קודם שקעה"ח ומלינים עד הלילה, אפי' קוברים בלילה, עוברים עכ"פ על עשה כי קבור וכו'. **ואפשר** דגם עוברים על בל תלך מלבד העשה, דדוקא בשכר שכיר דכתיב לא תלך וכו' עד הבוקר, וכן לא ילך חלב חגי עד הבוקר, ולכן על הלילה, אבל הכא דלא כתיב עד בוקר **כל שעה ושעה בלילה עובר עליו**, ומחוייבים הנבאים להשגיח עיי' ואז שכרם מן השמים. עכ"ל.

ויעו"ר **בשבט הלוי** (ח"ד יו"ד סי' קנ"ד א') דהביא עוד כמה פוסקים דמשמע מדבריהם דאף בעתם מת איכא מצותו עשה לקוברו ביומו. וסיים דמנהג העולם שלא להקפיד כ"כ על קבורת יום אלא על לינת לילה, אבל היות ששטות חז"ל והראשונים מראה כדת המחמירים ראוי לחוש לזה כמפני איסור תורה, אם לא שמשעה לכבודו, דדינו בסוף מלינו לכבודו.

העולה לדינא - בבקודם האפשר ראוי להשתדל לקבור המת ביום פטירתו קודם שקיעת החמה, אלא אם כן משחים הקבורה לצורכו של מת, או לצורך הגעת קרוביו. מפני דיש פוסקים הסוברים דאם משהג הקבורה אחר שקיעה החמה עובר בעשה. ומנהג העולם להקל דברו ויש להם על מה לסמוך.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלזלי שליט"א

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

ענינים שונים בעבודת השם

והנה בלימוד המוסר יש שני אופנים וצריכים שניהם, אך בזמנים מיוחדים. אופן אחד הוא לימוד המוסר בהתפעלות וזה לחזור על כל מילה ומילה אפילו כמה פעמים ועל כל מאמר ומאמר עד שיתרגש הלב ויתעורר להדברים אשר הוא מוציא מפיו. וזה מה שכתב הגרי"ס במכתב ה' "בהשכל ודעת", בלב נכון, ובשפתיים ודלקות, ולחזור באמרי חז"ל המלהיבים לב האדם, איש איש די מחסורו אשר יחסר לו"י.

ויש אופן שני וגם הוא נצרך, ללמוד הרבה ספרי מוסר לידע אותם ולהיות בקי בהם ועל זה צריך זמן מיוחד, לא בזמן לימוד המוסר בשיבה, וגם הוא הזמן ללמוד בהתפעלות בקול רם שפתים דולקות, כמו שכתב הגרי"ס זצ"ל. וכמו בלימוד הגמי' שכל זמן שהבחור עוד צעיר לימים צריכים ללמד אותו להגין שיהיה למדן בלע הגנה בתורה, אבל אסור להזניח את לימוד הבקיאות לאחר שמתבגר, כי הלא צריך לידע את השי"ס ואם לא בשיבה מתי יספיק, כן במוסר צריך שני אופנים, צריך לחזור הרבה פעמים עד שידע את כל שער הביטחון וכו', וגם צריך ללמוד המוסר בהתפעלות, וכני"ל לרכך את הלב. (הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, על אליהו ח"ב, עמי קס"א)

נערך מתוך ספר "עבודת הפרשה"

לשמיעת השיעורים בטל. 078-8708-371

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il**

© **שמענתא עמיקתא – לרפו"ש של חנה בת צירל תחי' בתושח"י** – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 0503-767-052